

разсъдъчни понятия“. След многогодишен драматичен и тежък труд за дедукцията на чистите разсъдъчни понятия Кант забелязва, че няма как нашите емпирични съзercания да се подведат под чистите разсъдъчни понятия, т. е. под категориите на разсъдъка. В науките понятията не се различават от конкретно съзercавания предмет и при тях може да кажем, че представата за предмета е еднородна с понятието, т. е. предметът е подчинен на понятието за предмета. Но как е възможно чувствените съзercания да се подведат под чистите разсъдъчни понятия, т. е. как категориите на разсъдъка се прилагат към съзercаваните явления? Нашият разсъдък може да си функционира както си иска, но защо явленията се подчиняват на неговите закони, когато те са ни дадени само на сетивата, а не непосредствено на разсъдъка? Никой няма да вземе да твърди, че ние можем непосредствено да съзercаваме закона за причинността. А без него не можем въобще да мислим. Какво е това, което свързва нашите чувствени възприятия с разсъдъка, който си работи по строго определени правила?

Тая гатанка Кант решава така. Ясно е, че трябва да съществува нещо трето, еднородно от една страна, с категориите на разсъдъка, а от друга - с чувствено съзercаваните предмети. Това трето трябва да бъде, от една страна чувствено, а от друга - интелектуално, да не съдържа нищо емпирично. Това е трансценденталната схема. Схемата не е образ на предметите. Ако аз сложа върху лист хартия пет точки една след друга, това е образ на числото пет. Но ако аз мисля хиляда или две хиляди, не бих могъл да обхвана зрително образа на числото, и да го сравня с понятието на числото. Но аз имам способа, чрез който въображението на разсъдъка доставя поятието образ. В основата на нашата чувственост стоят не образите, а схемите. Например на понятието триъгълник не би съответствал никакъв образ на триъгълник, защото образът се ограничава само с част от обема на понятието, което е приложимо към всички триъгълници. Схемата на триъгълника съществува само в моята мисъл и означава правилото на синтеза на въображението, според което се създават всички триъгълници в пространството. Още по-малко би бил адекватен на емпирическото понятие образът на предмет на опита. Например понятието за куче означава правилото, според което моето въображение може да нарисува четириногло животно, без да бъде ограничено от никакъв единичен, частен случай от опита. И